

تجارت مجازی آب و نقش آن در مقابله با بحران کم آبی

علی محمد جعفری - پژوهشگر مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی همدان
دکتر قاسم زارعی - استادیار مؤسسه تحقیقات فنی و مهندسی کشاورزی، کرج

تلفن نویسنده اصلی: ۰۹۱۸۳۱۶۲۹۲۴۴ - شماره: ۲۷۰۶۲۷۷ - ۰۲۶۱ - ایمیل: Jafari_alim@yahoo.com

چکیده:

ایران بر اساس تقسیم بندی اقلیمی در یک ناحیه خشک و نیمه خشک واقع شده، بطوریکه میزان بارندگی آن کمتر از یک سوم و نیز تبخیر آن در حدود سه برابر میانگین جهانی است. جهت نیل به خودکفایی غذایی فشار بر منابع آب بشدت افزایش یافته و سیمای کشاورزی کشور، چهره ناپایداری به خود گرفته است.. در سالهای اخیر تجارت آب مجازی بعنوان راهکاری جدید جهت مقابله با بحران آب و کم آبی مورد توجه مجامع علمی جهان قرار گرفته است. بررسی الگوی تجارت خارجی محصولات کشاورزی کشور نشان می‌دهد که عمده واردات مواد غذایی، شامل غلات، شکر و دانه های روغنی است در حالی که ترکیب صادرات را عمدتاً محصولات باغبانی و فرآورده‌های آن تشکیل می‌دهد. در این مقاله تراز تجارت خارجی آب مجازی کشور ارزیابی شده است. با توجه به متوسط عملکرد محصولات کشور، کل آب مصرف شده برای واحد محصول، برای مقدار محصول مبادله شده با خارج، آب مجازی برآورد و سپس تراز تجاری آن تعیین شده است. نتایج حاصل حاکی از آن است که تجارت مجازی آب افق روشن تری را از توسعه پایدار و مقابله با کم آبی ترسیم می نماید.

واژه‌های کلیدی: کم آبی، آب مجازی، تجارت، کشاورزی، تراز تجاری، بحران آب

۱- مقدمه

ایران در یک منطقه خشک و نیمه خشک واقع شده است. متوسط بارندگی بلند مدت کشور حدود ۲۵۰ میلیمتر در سال که تقریباً یک سوم متوسط بارندگی جهانی بوده و در عین حال میزان تبخیر ۳ برابر متوسط دنیا می باشد. از کل منابع آبی که هر ساله در کشور استحصال می شود، حدود ۹۴٪ آن در بخش کشاورزی، ۵٪ در بخش شرب و بهداشت و ۱٪ در بخش صنعت مصرف می گردد. با توجه به وضعیت فعلی بهره برداری از منابع آبهای زیر زمینی و سطحی، اکثر دشت‌های کشور از سوی وزارت نیرو، دشت‌های ممنوعه اعلام شده و صدور مجوز جدید بهره‌برداری از آب‌های زیر زمینی آنها ممنوع گردیده